

Erkek Kaynaklı Şiddetin 7 Nedeni

(The 7 P's of Men's Violence)

Michael Kaufman

www.michaelkaufman.com

Bir an için gözlerimi çalıştay katılımcılarından ayırdım ve küçük konferans odasının penceresinden ileride uzanan, Katmandu'nun kuzeyindeki, Himalaya dağlarına baktım. Bir yıl önce Güney Asya'nın dört bir yanından kadınları ve erkekleri biraraya getiren UNICEF ve UNIFEM ortak çalışmasının başarısı neticesinde gerçekleşen bir çalıştay yürütmek amacıyla orada bulunmaktaydım. Yürütülen çalışmalar ve o günkü çalıştay kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet sorunuyla ilgiliydi ve birarada çözüm adına neler yapılabileceğini tartışıyorduk.

Sonra grubumdaki kadınlara ve erkeklere döndüm; gördüklerim aslında çok tanıdık geldi: kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele için büyük riskleri, bazen hayatları pahasına, göze alan kadınlar. Daha yeni yeni ataerkil düzenin dışına çıkarak konuşmaya başlayan ve kadınlarla beraber çalışmanın yollarını keşfeden erkekler. Erkek kaynaklı şiddete dair sunduğum bir dizi fikrin olumlu karşılanması beni çok şaşırtmış ve menun etmişti: O zamana kadar bu fikirlerimin temel olarak Avrupalılaştırılmış kültüre ait Kuzey ve Güney Amerika ve Avrupa ülkelerine ait gerçeklikleri karşıladığına inanıyordum ve daha geniş bir kapsamda ses getirebileceklerinden çok emin değildim.

Gelelim yukarıda bahsettiğim fikirlerin içerdiği çözümlenin temeline:

1. Ataerkil İktidar:

Erkeklerin bireysel şiddet hareketleri, "erkek kaynaklı şiddet triyadı" adını verdiğim düzen içerisinde meydana gelmektedir. Kadınlara yönelik erkek kaynaklı şiddet, erkeklerin diğer erkeklerle uyguladığı şiddetten bağımsız değildir ve aynı zamanda şiddetin içselleştirilmesiyle bağlantılıdır. İçselleştirmeden kastedilen erkeğin kendisine uyguladığı şiddettir.

Gerçekten de erkek egemen toplumlar sadece erkeklerin kadınlar üzerindeki hakimiyetine değil, aynı zamanda bazı erkeklerin diğer erkekler üzerindeki hakimiyetine dayalıdır. Erkekler arasındaki şiddet veya şiddete başvurma tehdidi sözkonusu resmi olmayan hiyerarşiyi kurmak adına çocukluktan itibaren kullanılan bir mekanizmadır. Bunun neticesinde erkekler şiddeti içselleştirmekte ya da ataerkil toplumsal yapı neticesinde, normalde nispeten daha hareketsiz veya iyi huylu olabilecek, biyolojik içgüdüleri şiddete yol açmaktadır. Böylece erkek çocukları ve erkekler seçerek şiddeti kullanmayı öğrenmekte ve de daha sonra da göreceğimiz üzere, farklı duyguları öfke

olarak dışarı vurmaktadırlar. Bu durum bazen kendi kendilerine yönelttikleri şiddet biçiminde tezahür etmektedir, madde ve alkol kötüye kullanımı örneklerinde saptandığı üzere.

İşte bu erkek kaynaklı şiddet triyadı - her bir şiddet türü diğerinin oluşumuna neden olmaktadır - şiddeti besleyen bir çevrede ortaya çıkmaktadır: ataerkil veya erkek egemen toplumların örgütsel yapısı ve talepleri.

Şiddetin ideolojilerimize ve toplumsal yapılarımıza eklemlenmesi neticesinde şiddet bir yaşam/çalışma biçimi haline gelmiş ve insan ilişkilerinde fiili bir standart olarak doğallaşmıştır. En basit haliyle ifade etmek gerekirse insan grupları kendi kendini idame ettiren toplumsal örgütler kurar ve yaratılan bu gerçekleri anlamlandırmak, gerekçelendirmek ve de devamlı kılmak için ideolojiler oluştururlar. Belirli gruplara sağladığı büyük nimetlerden ötürü de şiddet olgusu sözkonusu yapılar ve ideolojiler içerisine inşa edilmiştir: her şeyden önce şiddet (ya da en azından şiddet kullanma tehdidi) erkeklerin (bir grup olarak) oldukça zengin ayrıcalıklara sahip olmalarını sağlamış ve iktidar olmalarına yardımcı olmuştur. Eğer gerçekten de sosyal hiyerarşi ve iktidarın kökenleri cinsiyete dayalı yapıdaysa bu durum sosyal sınıf, ırk, yaş, din, cinsel yönelim veya fiziksel beceriler temelinde yapılandırılan sosyal ilişkilerin çok uzun zaman önce zaten bir şablona oturtulduğu anlamına gelmektedir. Bu bağlamda şiddet veya tehdidi ayrıcalıkları kazanmak ve iktidarı uygulamanın bir yolu haline gelmektedir. Şiddet hem bir sonuç hem de sonuca götüren bir araçtır.

2. Ayrıcalık Taşımanın Hak Olduğu Algısı:

Şiddet uygulayan bir erkeğin bireysel deneyimleri iktidarını koruma arzusu üzerine kurulu olmayabilir. Burada etkili olan bilinçli deneyimleri değildir. Bu tarz şiddet hareketleri, feminist çözümlerlerin bir çok defalar ortaya koyduğu üzere, daha ziyade erkeğin belli ayrıcalıklara sahip olmayı hakettiği algısının mantıksal bir yansımasıdır. Bir erkeğin eşini akşam yemeği hazırlamaması nedeniyle dövmesi sadece bunu bir kez daha tekrarlamamasını tembih yöntemi değil aynı zamanda kendisine hizmetçilik edilmesi gerektiği algısının bir göstergesidir. Bir başka örnek ele almak gerekirse; bir erkeğin randevuları esnasında bir kadına cinsel taciz/şiddet uygulaması erkeğin fiziksel tatminin hakkı, tek taraflı bile olsa, olduğu algısından kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle, bir çok kadının ifade ettiği gibi, şiddete yol açan sadece iktidar paylaşımındaki eşitsizlikler değil aynı zamanda erkeklerin bilinçli ama çoğunlukla bilinçsiz biçimde ayrıcalık taşıma hakkına sahip oldukları algısıdır.

3. Onaylama/İzin Verme

Erkek kaynaklı şiddetin karmaşık sosyal ve psikolojik nedenleri ne olursa olsun sosyal törelerde, kanunlarda ve belirli dini öğretilerde şiddete açık veya zımni onay/izin verilmemesi halinde bu sorunun devam etmesi mümkün olmazdı. Bir

çok ülkede eşlere karşı şiddet veya cinsel şiddet üzerine ya hiç yasal düzenleme yoktur ya da varolanlar gevşek yapıdadır. Bir çok ülkede kanunlar güç bela uygulanabilmektedir, daha trajikomik ülke örneklerinde ise, örneğin, bir tecavüz suçlaması için kadınların tanıklığına değer verilmediğinden çok sayıda erkeğin şahitliğine gerek duyulmaktadır.

Bu arada erkek kaynaklı şiddet ve şiddet içeren saldırgan davranışlara (genellikle bir başka erkeğe karşı) spor, sinema ve edebiyat dünyasında ve de savaşlarda büyük değer verilmektedir. Şiddete sadece onay vermekle kalmayan bu mecralar aynı zamanda onu daha da çekici hale getirmekte ve ödüllendirmektedir. Ataerkil toplumların en eski kökenlerinde şiddet, bireyler, erkek grupları ve daha ileri dönemde uluslar arasında, anlaşmazlıkların çözümü ve farklılıkların giderilmesinde anahtar bir yol olarak öngörülmektedir.

Ne zaman bir kadın veya çocuk komşularının dayak yediklerini gördüğü halde polisi aramayan bir kadın veya erkeği dinlesem aklıma bu onaylama/izin verme süreci gelir. Bu şiddet türü "mahrem" bir mesele olarak algılanmaktadır. Hiç bir dükkanın soyulduğunu görüp, bu hırsızla dükkan sahibi arasındaki özel bir mesele bahanesiyle polisi aramayan birini gördünüz mü?

4. Erkek İktidarının Yarattığı Paradoks

Benim kanım yine de bu anlatılanların tek başlarına erkek kaynaklı şiddetin genel doğasını anlatmaya yetmedikleri yönündedir. Aynı şekilde kadına yönelik erkek kaynaklı şiddetle erkekler arasındaki şiddetin farklı türlerinin ilintileri de bu şekilde anlatılamayacaktır. Burada yapmamız gereken erkek iktidarının yarattığı paradoksu veya benim "erkeklerin çelişkili iktidar deneyimleri" adını verdiğim süreci kullanmaktır.

Erkeklerin sosyal ve bireysel iktidarı kurmak için başvurdukları yollar aslında çelişkili bir biçimde büyük korkuların, tecridin ve erkeklerin kendilerine dair hissettikleri acının kaynağını oluşturmaktadır. İktidarın hakim olma ve kontrol etme kapasitesi olarak kurgulandığını, "güçlü" biçimde davranabilme becerisinin kişisel bir zırh girmeyi ve diğerleriyle korkuya dayalı bir mesafe bırakmayı gerektirdiği dikkate alınırsa ve eğer iktidar ve ayrıcalık dünyası bizleri çocuk yetiştirme ve bakım dünyasından uzaklaştırıyorsa, işte o zaman iktidar deneyimleri arızalı sorunlarla dolu erkekler yaratıyoruz demektir.

Bu durum özellikle içselleştirilmiş erkeklik beklentilerinin zaten ulaşması imkansız yapıları düşünüldüğünde daha da net ortaya çıkmaktadır. Bu pekala ataerkilliğin bünyesinde olan bir sorun olabilir, ancak özellikle katı toplumsal cinsiyet sınırlarının aşıldığı günümüz kültürel yapısında sorun özellikle geçerlilik kazanmaktadır. Erkekliğin gerekleri; fiziksel ve mali başarılar veya insani duyguların ve ihtiyaçların bastırılması; biyolojik erkekliğin getirdiği basit gerçeklerin aksine sürekli tetikte olmayı ve çalışmayı gerektirmektedir, özellikle

erkekler için.

Erkeklik düzeyine ulaşmada yaşanan başarısızlıkların yarattığı kişisel güvensizlikler veya daha basit bir ifadeyle başarısız olma korkusu erkekleri, özellikle gençken, bir korku, tecrit, öfke, kendinden nefret etme ve saldırganlık girdabına itmeye yeterli olmaktadır.

Bu duygusal durum içerisinde şiddet bir telafi mekanizması olarak ortaya çıkmaktadır. Erkeklik dengesini yeniden sağlamanın ve kendisine ve diğerlerine bir erkek gibi yaşadığını beyan etmenin yolu olarak şiddet kullanılmaktadır. Şiddet ifadesi genellikle fiziksel olarak daha zayıf ve savunmasız bir hedef seçimini de içermektedir. Bu hedef bir çocuk veya bir kadın, eşcinsel erkeler veya dinsel-toplumsal bir azınlık gibi özel bir grup veya göçmen kesimler olabilir. Söz konusu grupların kanun tarafından daha az korunabilecekleri de düşünüldüğünde erkeklerin güvensizliklerini ve öfkelerini dışarı vurmaları için ideal ortam oluşmaktadır (Anlatılan telafi edici mekanizma aşağıdaki örnekle açıkça doğrulanmıştır: erkeklik seviyesine ulaşma noktasında hayatlarının en güvensiz döneminden geçen genç erkek gruplarının gerçekleştirdiği eşcinsellik nefretine dayalı söylem ve eylemler).

Şiddetin bireysel bir telafi mekanizması olarak varolmasına izin veren şiddetin farklılıkları çözmek ve hakimiyet kurmak için meşru bir araç olarak yagın kabul görmesidir. Şiddeti mümkün kılan erkeklerin yararlandıkları iktidar ve ayrıcalıklar, inançlarda, uygulamalarda, sosyal yapılarda ve kanunlarda yer alan kodlardır.

Erkek kaynaklı şiddet, sayısız türüyle, hem erkek iktidarının ve ayrıcalık taşıma hakkı algısının hem de belirli şiddet türlerine onay verilmesinin ve iktidarı kaybetme korkusunun (ya da gerçekliğinin) bir sonucudur.

Ama dahası da var.

5. Psikik Erkeklik Zırhı

Erkek kaynaklı şiddet, aynı zamanda, diğerleriyle araya duygusal mesafe koymaya dayalı karakter yapısının bir sonucudur. Ben ve diğerleri tarafından daha önce belirtildiği üzere psikik erkeklik yapıları erken çocukluk döneminde ortaya çıkmakta, bir baba veya yetişkin erkek figürünün olmadığı ya da duygusal mesafesini koruduğu ortamlarda beslenmektedir. Bu vakalarda erkeklik yokluğa dayalı biçimde sisteme bağlanmakta ve bir hayal dünyasında kurgulanmaktadır. Ancak babaların varlıklarının çok daha yoğun olduğu ataerkil kültürlerde bile erkeklik sistemi annenin ve kadınlığın reddine dayandırılmaktadır. Bir başka deyişle ilgi ve bakımla ilişkili değerler reddedilmektedir. Bir çok feminist psikanalistin söylediği gibi bu durum egoda engeller yaratmakta ya da mecazi söylemek gerekirse güçlü bir zırh giymekle

sonuçlanmaktadır.

Psikolojik gelişim sürecinin bu karmaşık ve özel evresinde empati kurma becerisinde azalma ve başka insanların ihtiyaçları ve duygularını kendi ihtiyaç ve duygularıyla ilişkilendirememeye ortaya çıkmaktadır. Başka insanlara karşı şiddet hareketleri dolayısıyla mümkün hale gelmektedir. Kimbilir kaç erkekte duymuşuzdur vurduğu kadının "aslında canını yakmadığını". Evet erkek bahaneler uyduruyordur ancak sorunun bir diğer parçası da gerçekten de neden olduğu acıyı tecrübe edemeyişi olabilir. Yine bir çok erkekte duymuşuzdur: "Cinsel ilişkiye girmeyi o istedi". Burada yine bir bahane bulma sözkonusu olabilir, ancak bu durum pekala başkasının duygularını okuma ve anlama becerisinin azalmasından kaynaklanıyor olabilir.

6. Ruhsal bir Düdüklü Tencere; Erkeklik:

Erkekliğin dominant türlerinden bir çoğu bir dizi duygunun içselleştirilmesi ve öfkeye yeniden yönlendirilmesine dayanmaktadır. Bu sadece erkeklerin duygusal durumlarını dillendirememesinden ya da duygusal antenlerinin ve empati becerilerinin çalışmamasından kaynaklanmamaktadır. Bir çok doğa duyu hissedilmesi yasak ve geçersiz olarak karara bağlanmıştır. Bu belki de kültürle özgü bir durum olmakla birlikte bir çok erkek çocuğu küçüklüklerinden itibaren korku ve acı duygularını bastırmayı öğrenmektedir. Spor salonlarında erkek çocuklarına acıya aldırış etmemeleri aktarılmaktadır. Evde ise ağlamamaları ve bir adam gibi davranmaları beklenmektedir. Bazı kültürler ise stoacı bir erkeğe değer vermektedir (tabi bu toplumlarda sözkonusu özellikler hayatta kalmak için öğretilmektedir: bu nedenden ötürü mevcut davranışlarının kökeninden dolayı bireysel olarak erkek çocuklarını ve erkekleri suçlamamalı ancak yine de eylemlerinden ötürü onları sorumlu tutmamız gerektiğini atlamamalıyız).

Kuşkusuz biz insanlar duygusal tepkiler verdiğimiz olaylar yaşamaktayız. Ancak duygusal bir deneyim neticesinde hissettiklerimizi serbest bıraktığımız/dışarı vurduğumuz tipik duygusal tepki süreçleri birçok erkekte kısa devre yapmış gözükmektedir. Öte yandan yine bir çok erkek için az da olsa geçerli olan bir duyu vardır: öfke. Bu tarz bir sevk sadece erkeklere özgü değildir; korku, güvensizlik, acı, reddedilme veya küçük düşürülme karşısında şiddetli tepkiler gösterme oldukça yaygındır.

Bu durum özellikle sonuçta ortaya çıkan duygunun iktidar barındırmadığı hallerde doğrudur. "İktidarsız" duygular erkeklerin güvensizliklerini artırır: erkeklik iktidar ve kontrol demekse iktidarsızlık erkek olmama anlamına gelmektedir. İşte bu noktada şiddet bir kez daha böyle olmadığını kendinize ve diğerlerine kanıtama yolu olarak ortaya çıkmaktadır.

7. Geçmiş Deneyimler

Bu anlattıklarım bazı erkeklerde daha bariz deneyimlerle birleşmektedir. Dünyada çok fazla sayıda erkek annelerinin babaları tarafından dövüldüğü ortamlarda yetiştirilmişlerdir. Kadınlara karşı şiddet içeren davranış sergilemenin bir kural olarak algılandığı ve yaşamın bundan ibaret olduğu zannedilen ortamlar. Bu durum bazı erkeklerin şiddetten tiksindimelerine yol açarken bazı erkeklerde öğrenilmiş tepkilere neden olmaktadır. Bir çok durumda ise ikisi birden yaşanmakta ve kadına yönelik şiddet uygulayan erkekler, kendilerine ve davranışlarına dair büyük bir nefret/iğrenme duymaktadırlar.

Aslında "öğrenilmiş tepki" ifadesi çok basit kalmaktadır. Araştırmalar göstermiştir ki şiddete tanık olarak büyüyen kız ve erkek çocuklarının kendilerinin de şiddete başvurma ihtimali yüksektir. Bu şiddet dikkat çekme çabası, sorunlarla başa çıkma yolu ve başa çıkması imkansız duyguları dışsallaştırma yöntemi olabilir. Bu tarz davranış örüntüleri çocukluğun ötesine geçerek devam ederler: şiddet uygulayan erkeklere yönelik programlara katılan erkeklerin çoğu ya annelerinin mağduriyetine şahit olmuş ya da kendileri mağdur olmuşlardır.

Bir çok erkeğin geçmiş deneyimlerinde kendi yaşadıkları şiddet de yer almaktadır. Bir çok kültürde erkek çocukların, kız çocuklara göre, cinsel istismara maruz kalma ihtimalleri yarı yarıya düşük olmakla birlikte fiziksel şiddete uğrama ihtimalleri de iki katı fazladır. Bu durum da tek ve sabit bir sonuç doğurmamaktadır ve yine ulaşılan sonuçlar sadece erkek çocuklarına özgü değildir. Yine de bazı vakalarda sözkonusu kişisel deneyimler derin karmaşa ve hüsrana örüntüleri telkin etmekte ve de erkek çocukları sevdikleri birine acı vermenin mümkün olduğunu, derinde hissettikleri acıyla ancak öfke yoluyla başa çıkabileceklerini öğrenmektedirler.

Son olarak erkek çocuklarına karşı uygulanan bir çok küçük şiddet hareketi de vardır ve genelde bu durum erkek çocuklarına hiç de önemsiz gelmemektedir. Erkek çocukları, birçok kültürde, kavga, kabadayılık ve vahşi davranışlarla büyümektedir. Hayatta kalabilmek için şiddeti bir davranış normu olarak kabul etmek ve içselleştirmek gerekmektedir.

Şiddeti Sonlandırmak

Burada özet olarak sunulan çözümler erkek kaynaklı şiddete karşı durmak için aşağıdaki hususları içeren bütüncül bir yanıt önermektedir:

Erkek iktidarının ve ayrıcalığının dayandığı yapılara karşı durmak ve ortadan kaldırmak ve de şiddet hareketlerinin kültürel ve sosyal manada onay görmesinin önüne geçmek. Eğer şiddet tam bu noktada başlıyorsa, kadınların ve erkeklerin feminizmi desteklemeleri olmaksızın ve de feminizmin önerdiği sosyal, siyasi, yasal ve kültürel reformları gerçekleştirmeksizin şiddeti sona

erdiremeyiz.

Erkekliğin yeniden tanımlanması, veya bir başka deyişle beraberlerinde bir çok tehlike barındıran psişik ve sosyal toplumsal cinsiyet yapılarının ortadan kaldırılması. Ataerkilliğin çelişkisi, nispi iktidar ve ayrıcalığın verildiği yarım elmanın yaşadığı acı, öfke, hüsrana, tecrit ve korkuda ortaya çıkmaktadır. Ne yazık ki bütün bunları, bize tehlikeli geri dönüşleri pahasına, görmezden gelmekteyiz. Erkeklerle başarıyla ulaşabilmek için çalışmalarımız şefkate, sevgiye, saygıya ve olumsuz erkeklik normlarına ve yıkıcı sonuçlarına kararlılıkla karşı durmaya dayanmalıdır. Feminizm yanlısı erkekler diğer erkeklerle temasa geçmeli ve onlara uzaylı gibi değil sadece bizler kadar aydınlanmamış kardeşleri gibi yaklaşmalıdır.

Toplumdaki ve özellikle çocuklarımızı yetiştirdiğimiz kurumlar ve ilişkilerdeki toplumsal cinsiyet örgütlenmesini yeniden şekillendirmek için erkekleri kadınlarla işbirliği yönünde örgütlemek ve süreçlere dahil etmek. Bunu yapabilmek için erkeklerin bakım ve ilgi sağlayıcı olarak taşıdıkları öneme daha fazla odaklanmak gerekmektedir. Erkeklerin, çocuk bakımı ve yetiştirme süreçlerine olumlu ve şiddetten uzak katılımları gerekmektedir.

Şiddet uygulayan erkeklerle çalışmak ve eşzamanlı olarak bir taraftan ataerkil varsayımlarına ve ayrıcalıklarına meydan okurken diğer taraftan saygı ve şefkatle yaklaşmak. Onlarla empati kurmamız ve küçük bir çocuğun zaman zaman korkunç şeyler yapan bir adama dönüşmesine neden olan etmenlerden dehşete düşmemiz için illa yaptıklarına sempati duymamız gerekmemektedir. Onlara saygı göstererek bu erkeklerin kendilerine ve diğerlerine meydan okumalarına imkan verebiliriz. Aksi takdirde, onlara erişme çabaları bir erkek olarak yaşadıkları güvensizliği artıracak ve şiddet doğal telafi yöntemleri olmaya devam edecektir.

Erkekleri ve erkek çocuklarını sürece dahil eden ve kendilerine ve diğer erkeklerle meydan okumaya çağırarak eğitim faaliyetleri, Beyaz Kurdele Kampanyası gibi, yoluyla her türlü şiddetin sona erdirilmesi. Kadınlar, erkek çocukları, kız çocukları ve diğer erkekler hakkında sevgi ve şefkatle hissettiklerini açıkça söyleyebilmek erkekler için olumlu bir meydan okuma olacaktır.

Michael Kaufman
Toronto, Kanada, 1999
www.michaelkaufman.com

(c) Michael Kaufman, 1999 Not to be reproduced without permission.
mk@michaelkaufman.com